

topografijo predjožefinskih župnij na Slovenskem. Primorska. Oglejski patriarhat, Goriška nadškofija, Tržaška škofija. Nova Gorica: Goriški muzej, grad Kromberk, 2001, 54.

CAPELLARIS, Giovanni A.: *Carta topografica di tutto il territorio del Friuli Goriziano ed Udinese*. Benetke: Lodovico Furlanetto, 1798.

DE TONI, Ettore: Variazioni dei confini del bacino del Natisone. *Rivista della Società Filologica Friulana* III, 1922, 24–49.

FK: Franciscejski kataster; <http://www.arhiv.gov.si/>, 2011.

JAKOPIN, Franc idr.: *Slovenska krajevna imena*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1985.

JOŽEFINSKI: *Jožefinski zemljevid. Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763/1787. Zv. 1–7*. Ljubljana: ZRC SAZU in Arhiv Republike Slovenije, 1995–2001.

KOS, Franc: *Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku (do leta 1246). I–V*. Ljubljana: Leonova družba, 1902–1928.

MERKÛ, Pavle: *Slovenska krajevna imena v Italiji. Priročnik = Toponimi sloveni in Italia. Manuale*. Trst: Mladika, 1999.

ORTS–REPERTORIUM: *Orts–Repertorium von Triest und Gebiet, Görz, Gradisca und Istrien*. Dunaj, 1873.

PREMROU, Miroslav: *Una descrizione della Contea di Gorizia del 1648. Dall' archivio segreto vaticano*. Gorizia: Tipografia Sociale (Studi Goriziani; 7), 1930 (separat).

RUTAR, Simon: *Zgodovina Tolminskega, to je: zgodovinski dogodki sodnijskih okrajev Tolmin, Bolec in Cerklje z njih prirodnoznanstvom in statističnim opisom*. Gorica: J. Devetak, 1882.

VALE, Giuseppe: *Una statistica goriziana del 1566. Ce fastu?* 19, 1943, 238–241.

ODSTIRANJE SLOVENSКИH KRAJEVNIH IMEN

Trojane in Mislinja

Raziskovalce krajevnih imen lahko pri etimologiziranju zapelje na stranpot prehitro pristajanje na nekatere ekstralingvistične predpostavke.

Trojane. Slovanska adaptacija antičnega *Atrans* ali izvirno domače krajevno ime?

Toponim *Trojane* velja v slovenski historični slovnici za šolski primer glasovnega in besedotvornega podomačenja substratnega zemljepisnega imena. Ramovš (1924: 264, 1936: 27), Skok (1929: 181), Furlan (pri Bezlaju 2005: 231), Snoj (2009: 439) razlagajo *Trojane* s slovenskim glasovnim prevzemom antičnega, po izvoru domnevno predkeltskega, toponima *Atrans*, ki se v historičnih zapisih pojavlja v lokativu: *Adrante* (dvakrat), *Hadrante*, *Atrante*. Zapis, pravi Ramovš, odraža splošno znano vulgarnolatinsko zvonečnostno premeno $tr > dr$, ki pa v lokalnem govoru, sklepajoč po slovenski obliki, ni delovala, medtem ko je bila sekvenca *nt* izgovorjena kot *nd*, kar je po Ramovševem mnenju posledica ilirske izreke. Antični *Adrante* naj bi dal slovanski **Trōd-*, s stanovniškim priponskim obrazilom *-jane* pa **Trōd-jane*, to pa je v skladu s slovenskim glasovnim razvojem dalo *Trojane*. Skok je Ramovševo razlago sprejel, le da je skušal premostiti glasoslovne težave pri domnem prevzemu antičnega imena z metatezo dentalov $d - t > t - d$ (*Adrante > *Atrande*).

Ramovš je pri svoji razlagi slovenskega glasovnega prevzema izhajal iz ekstralingvističnega dejstva, da *Trojane* pač ležijo na mestu nekdanjega *Atransa* in je zato treba računati s kontinuiteto imena. Dve glasoslovni težavi je hipotetično rešil s sklicevanjem na domnevni vpliv (t. i. ilirskega) jezika staroselcev, dokaz obstoja tega vpliva pa naj bi bila imenska oblika *Trojane*. Toda teza o kontinuiteti antičnega imena *Adrante* in današnjega imena

Trojane ni nujno pravilna, njuna relativna glasovna podobnost je lahko samo naključna. Ime *Trojane* lahko uspešneje razložimo na čisto slovanski podlagi. Poglejmo si imenske oblike: *na Trojánah*, *trojánski*, *Trojánci*. Historični zapisi so: 1229 *ville Troye*, 1400 *Troyn*, 1446 in 1496 *Troyan*, 1507 *Trojana* (Kelemina 1950: 3), 1689 *Trojaner Berg* (sonst *Trojaine*), 1744 *Trojanerndorf*, 1778 *Troiane*, 1780 *Trojan*, *Trojana*, 1826 *Troiana*, 1843, 1873, 1894 *Trojana*.

Toponim smemo izvajati iz slovanskega osebnega imena **Trojъ*, izpričanega v češkem krajevnem imenu *Trojovice* (Profous 1957: 383). S starim svojilnim obrazilom *-jъ* je bilo najprej izpeljano zemljepisno ime, najverjetneje **Troj-jъ (hribъ)*, iz tega pa s stanovniškim obrazilom *-jane* naposled še krajevno ime. Iz številne osnove *troj-* so izpričani stari antroponimi: pri Poljaki *Troja* (ž. sp.), *Trojak*, *Trojan* (SEMSNO 2000: 324), pri Ukrajincih *Trojan* (Hudaš 1995: 210), pri Slovencih pa priimek *Trojak*. Antroponimi na *Troj-* so vsebovani še v toponimu *Trojno* pri Laškem, češkem toponimu *Trojany* (dvakrat), moravskem toponimu *Trojanov*, poljskih toponimih *Trojanów*, *Trojanowice* in *Trojany*, podkarpatskem ukrajinskem toponimu *Trojany* ipd. Na ponemčenem Štajerskem najdemo toponim *Draich* (1494 *Trayach*), ki je najverjetneje čista vzporednica našim *Trojanam*, Lochner (2008: 96) pa ga izvaja iz slovanskega antroponima **Trojanъ*.

Za toponim *Trojno* v občini Laško so izpričane imenske oblike *na Trójnem*, *trójenski*, *Trójenci*, historični zapisi pa so: 1436 in 1437 *Troyn*, 1450 *Troyen*, 1780 *Troin*, 1822 *Troino*, 1825 *Trojina* (katastrska občina Lahomšek), 1937 *Trojno* (zaselek Lahomška). Ime lahko podobno kot *Trojane* rekonstruiramo iz antroponima **Trojъ* kot **Troj-ъno (bъrdo)*.

* Dr. Silvo Torkar, dr. znanosti s področja jezikoslovja, mag. znanosti s področja slovenskega imenoslovja, prof. ruščine in sociologije, znanstveni sodelavec, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU. 1000 Ljubljana, Novi trg 4, silvo.torkar@zrc-sazu.si.

Pri ugotavljanju besedotvorne strukture zemljepisnega imena se včasih srečujemo z dilemo, za katero (homonimno) obrazilo gre oz. ali je obrazilo del antroponimske podstave ali pa imamo opraviti s toponimskim obrazilom.

Mislinja. Slovansko ime ali staroevropska dediščina?

Pri ugotavljanju izvora lastnih imen se imenoslovec praviloma najprej ozre po imenskih oblikah (posebnostih v pregibanju, pridevniški obliki in stanovniškem imenu, tj. imenu za prebivalce ustreznega naselja) in historičnih zapisih.

Vodno ime *Mislinja* in krajevno ime *Mislinja* (lokalno *Mislinje*, v *Mislinjah*) ima imenske oblike v *Mislinji*, *mislinjski*, *Mislinjčani*, ime pa je izpričano v virih leta 1335 in 1404 *Misling*, 1460 in 1471 *Missling*, okrog leta 1500 *Misling*, 1780 *Misling*, 1822 *Missling*, windisch *Mislinje*.

Miklošič in drugi starejši imenoslovci se o tem imenu niso neposredno izrekli, Bezljaj (1961: 23) pa ga je izvajal s starim svojilnim obrazilom *-jъ* iz domnevnega slovanskega antroponima **Myslinъ*, kar je mogoča hipokoristična oblika neposredno ali posredno izpričanih zloženih antroponimov **Dobromyslъ*, **Svaromyslъ* ipd. Iz enakega antroponima je že germanist Kelemina (1926: 62) izvajal izginuli kraj *Misleinsgeschiess* (1438) na območju Stoperc pri Rogatcu (Blaznik 1986: 561) ter današnja kraja *Misselsdorf* v bližini Cmureka (1254 *Myzzelsdorf*, 1306 *Mitz leinsdorf*) in *Meßbreith* pri Gleisdorfu (1390 *Missleinreuth*) na avstrijskem Štajerskem. Tudi Snoj (2009: 264) je ostal pri tej starejši razlagi. Toda Bezljaj se je že v *Esejih o slovenskem jeziku* (1967: 159) izrekel o obrazilu *-yn'i*, o katerem je poljski jezikoslovec Ślawski poudaril, da »igra veliko vlogo v slovanski onomastiki« (Ślawski ZSP I: 139). Bezljaj je takrat zapisal: »Slovníčarji razlagajo praslovanski tip *gospodyni*, *bogyňi*, *кнѣгыни* kot substantive, iz katerih so se potem razvile oblike *gospodinja*, *boginja*, *kneginja*. Imenoslovec pa sumi, da so to prastari pridevniki 'tista, ki pripada gospodu, bogu, knezu'.« Kasneje je v svojem etimološkem slovarju pri razlagi besede *gospodinja* menil, da je bil, sodeč po onomastiki (prim. *Tuhinj*, *Strahinj* < **tuhyini*, **strahyni*), to prvotno svojilni pridevnik, ki se je pozneje posamostalil (Bezljaj 1976: 174). Imeni *Tuhinj* in *Strahinj* sta dejansko nastali iz imenskih oblik **Tuhъ* (< **Dragotuhъ*, prim. toponim *Dragatuš* v občini Črnomelj) in **Strahъ* (< **Strahomirъ*, prim. toponim *Strahomer* v občini Ig) z moško obliko svojilnega obrazila *-yn'i* in z elipso odnosnice *dol* oz. *les* (gozd) oz. *vrh*. Pomen imen *Tuhinj* in *Strahinj* je torej 'dol, ki pripada *Tuhu*' oz. 'les, ki pripada *Strahu*'. *Mislinja* je potemtakem 'voda, ki pripada starešini z imenom **Myslъ*'. Krajevno ime *Mislinja* je nastalo s tranonimizacijo (prenosom) iz vodnega imena *Mislinja*.

Priponsko obrazilo *-yn'i* vsebujejo tudi toponimi *Ljubinj*, *Mavhinje*, *Mekinje*, *Mestinje*, *Betinja vas*, *Boginja vas*, *Gostinja vas*, *Hotinja vas*, *Hinje*, *Hudinja*, *Švetinja*, *Tominje*, *Trebinja* idr. (Torkar 2008: 24).

Stanonik (2013: 422) je v svojem prispevku o vodnih imenih *Mislinja* in *Hudinja* zaobšel dognanja slovenske in slovanske imenoslovne znanosti in za obe imeni iskal etimologiji v t. i. staroevropski, torej predslavski jezikovni plasti, sklicujoč se na dela indoevropeista Hansa Kraheja (1898–1965). Postavil je

popolnoma zgrešeno trditev, da je ime *Mislinja* izpeljano iz, po njegovem, staroevropskega imena *Meža* (nem. *Mies*) s t. i. staroevropskim obrazilom *-inja*. Glede njegove starosti je sicer priznal »moteče dejstvo, da obstaja končnica (= obrazilo) *-inja* tudi v današnji slovenščini«. Avtor sploh ni upošteval, da je hidronim *Meža* v literaturi že prepričljivo razložen na slovanski podlagi in je v najtesnejši etimološki povezavi z glagolom *mezeti* (Snoj 2009: 262). Opozoriti velja, da je Kelemina (1933: 116) že pred 2. svetovno vojno popolnoma ustrezno pojasnil enako tvorjeni hidronim *Hudinja* kot izpeljanko iz antroponima **Hod-* s priporno *-inja* (< *-yn'i*). *Hudinja* je namreč 'voda, ki pripada *Hodu*', *Lahinja* 'voda, ki pripada *Lahu*', podobno kot je *Dravinja* 'voda, ki pripada *Dravi*', *Savinja* pa 'voda, ki pripada *Savi*'.

Literatura

- BEZLAJ, France: *Slovenska vodna imena I–II*. Ljubljana: SAZU, 1956–1961.
- BEZLAJ, France: *Eseji o slovenskem jeziku*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1967.
- BEZLAJ, France: Slovensko Dežno, Zid in sorodno. *Onomastica Jugoslavicca* II, 1970, 64–77 (ponatis v: Metka Furlan (ur.), *Zbrani jezikoslovni spisi*. Ljubljana: Založba ZRC, 2003, 428–440).
- BEZLAJ, France: *Etimološki slovar slovenskega jezika. Prva knjiga. A–J*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1976.
- BEZLAJ, France: *Etimološki slovar slovenskega jezika. Četrta knjiga. Š–Ž*. Ljubljana: Založba ZRC, 2005.
- HUDAŠ, Myhajlo: *М. Л. Худаи. Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів. Утворення від слов'янських автохтонних відкомполітичних скорочених особових власних імен*. Київ: Наукова думка, 1995.
- KELEMINA, Jakob: Nove dulebske študije. *Časopis za zgodovino in narodopisje* 21, 1926, 57–75.
- KELEMINA, Jakob: Hajdina. Toponomastični prikaz. *Časopis za zgodovino in narodopisje* 28, 1933, 113–118.
- LOCHNER V. HÜTTENBACH, Fritz: *Steirische Ortsnamen. Zur Herkunft und Deutung von Siedlungs-, Berg-, Gewässer- und Flurbezeichnungen*. Graz: Leykam, 2008.
- PROFOUS, Antonín: *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. Díl IV*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1957.
- RAMOVŠ, Fran: *Historična gramatika slovenskega jezika. II. Konzonantizem*. Ljubljana: Učiteljska tiskarna, 1924.
- RAMOVŠ, Fran: *Kratka zgodovina slovenskega jezika. I*. Ljubljana: Akademsko založba, 1936.
- SEMSNO: *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych, cz. 1–6*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe DWN, 1995–2000.
- SKOK, Petar: Iz slovenačke toponomastike. *Etnolog* 3, 1929, 179–195.
- ŚLAWSKI, Franciszek: ZSP I–III = Zarys słowotwórstwa prasłowiańskiego. *Słownik prasłowiański*, I, 43–141, II, 13–60, III, 11–19. Wrocław idr.: Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1974–1979.
- SNOJ, Marko: *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen*. Ljubljana: Modrijan, Založba ZRC, 2009.
- STANONIK, Janez: Slovenski vodni imeni *Mislinja* in *Hudinja*. *Slavistična revija* 61/2, 2013, 421–425.
- TORKAR, Silvo: Slovenska zemljepisna imena, nastala iz slovanskih antroponimov. *Slavistična revija* 56, 2008, 17–29.